

Sygn. akt II Ca 1464/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 września 2014 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Zbigniew Ciechanowicz
Sędziowie:	SO Wiesława Buczek - Markowska SR del. Małgorzata Woźniak (spr.)
Protokolant:	sekr. sądowy Ziemowit Augustyniak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 19 września 2014 roku w S.

sprawy z powództwa P. K.

przeciwko M. P.

o zapłatę

na skutek apelacji wniesionej przez powoda

od wyroku Sądu Rejonowego Szczecin - Centrum w Szczecinie

z dnia 16 lipca 2013 r., sygn. akt I C 604/13

oddala apelację.

Sygn. akt II Ca 1464/13

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy Szczecin – Centrum w Szczecinie wyrokiem z dnia 16 lipca 2013 roku zasądził od pozwanego M. P. na rzecz powoda P. K. kwotę 8000 zł, zasądzoną należność rozłożył na szesnaście równych rat po 500 zł do piętnastego każdego miesiąca poczynając od sierpnia 2013 roku, wraz z odsetkami ustawowymi w przypadku opóźnienia w płatności którejkolwiek z rat. Zasądził od pozwanego na rzecz powoda odsetki ustawowe liczne w stosunku rocznym od kwoty 18 000 zł od dnia 16 grudnia 2011 roku do 13 lipca 2012 roku. Zasądził od pozwanego na rzecz powoda odsetki ustawowe liczone w stosunku rocznym od kwoty 8 000 zł od dnia 14 lipca 2012 roku do 16 lipca 2013 roku. W pozostałej części powództwo oddalił. Oddalił wniosek powoda o zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu. Wyrok zapadł w sprawie, w której powód P. K. domagał się zasądzenia na swoją rzecz od pozwanego M. P. kwoty 8000 zł wraz z odsetkami liczonymi w stosunku rocznym według maksymalnej ustawowej wysokości stopy odsetek wynikających z czynności prawnej, to jest wysokości czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego NBP od kwot: 18000 zł od 16.12.2011r. do 13.07.2012r.; 8000 zł od 14.07.2012r. oraz kosztów procesu obliczonymi według norm przepisanych

oraz kosztami zastępstwa procesowego radcy prawnego w wysokości 2417 zł, a na wypadek wniesienia sprzeciwu - kosztów procesu według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego z tytułu zawartej umowy pożyczki. Pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powoda na swoją rzecz kosztów procesu według norm przepisanych. Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 08 maja 2010 roku pozwany miał przeszczep wątroby, po którym przebywał w szpitalu przez okres około półtora miesiąca. Po wyjściu ze szpitala nie mógł pracować. Przyjeżdżał raz w tygodniu do S. przez okres około 8 miesięcy po przeszczepie, co generowało koszty. Zaistniały problemy z kupnem wymaganym leków z uwagi na brak środków finansowych. Poza tym, pozwany ma również na utrzymaniu dziecko. Nie zwracałem się po pożyczkę do banku, bo wcześniej miał już pożyczki. Ponadto wraz z żoną miał już zaciągnięty kredyt hipoteczny na zakup mieszkania. Z tego tytułu obciążenie wynosi 500 zł miesięcznie. Żona pozwanego również nie zarabiała. W tym okresie pozwanemu pomagali pod względem finansowym rodzice. W dniu 16 grudnia 2011r. powód, jako pożyczkodawca oraz pozwany, jako pożyczkobiorca zawarli umowę pożyczki, na podstawie której powód udzielił pozwanemu pożyczki w wysokości 18.000 zł. Zgodnie z § 3 umowy pożyczki pozwany zobowiązał się zwrócić powodowi kwotę otrzymanej pożyczki wraz z umownymi odsetkami określonymi w § 4 w dniu 30.03.2012 roku. W § 4 tej umowy ustalono, że pozwany zapłaci powodowi odsetki od zaciągniętej pożyczki w wysokości 6% miesięcznie. W § 5 umowy pożyczki powód zastrzegł, iż za opóźnienie w zwrocie pożyczki, pożyczkobiorca zobowiązany jest do zapłaty dodatkowo odsetek karnych w wysokości 1080 zł miesięcznie. Pozwany zgodził się na zastrzeżone odsetki, gdyż miał sytuację bez wyjścia. Powód znał sytuację pozwanego. Pozwany wierzył, że spłaci pożyczkę, gdyż myślał, że będzie mógł później pracować. Po upływie wskazanego w § 3 umowy pożyczki terminu pozwany nie zwrócił powodowi udzielonej pożyczki wraz z należnymi odsetkami umownymi. Pismem z dnia 5 czerwca 2012 roku powód skierował do pozwanego wezwanie do zapłaty kwoty 20.474 zł. W ramach tego wezwania powód żądał od pozwanego zarówno odsetek w wysokości 6% w stosunku miesięcznym, jak i odsetek karnych w kwocie 1080 zł na miesiąc. Aby spłacić część długu, ojciec pozwanego sprzedał samochód. Na rachunek bankowy powoda wpłacono kwotę w wysokości 10.000 zł tytułem spłaty części pożyczki. Pozwany miał stwierdzoną całkowitą niezdolność do pracy do 30 czerwca 2013r. Również ostatnia z komisji potwierdziła niezdolność do pracy. Ustalenia tej komisji zostały zakwestionowane. W chwili obecnej, pozwany oczekuje na decyzję co do dalszych losów renty.

Wyrok został zaskarżony apelacją przez powoda w części, a mianowicie co do punktu II, III, IV, V, VI, zarzucając mu dokonanie błędnych ustaleń faktycznych polegających na:

- przyjęciu, że powód prowadzi działalność w zakresie udzielania pożyczek, podczas gdy w rzeczywistości powód pozostawał w relacjach koleżeńskich z pozwanym i znając jego sytuację życiową postanowił udzielić mu jednorazowej pomocy finansowej w postaci pożyczki kwoty 18.000 zł;
- przyjęciu, że powód domagał się niniejszym pozwem zasądzenia na jego rzecz odsetek „lichwiarskich” podczas gdy żądanie pozwu było zgodne z obowiązującymi przepisami prawa, w szczególności przepisami art. 359 & 1¹ k.c. regulujących instytucję;
- przyjęciu, że powód wykorzystał ciężką sytuację życiową pozwanego, podczas gdy pozwany sam zwrócił się o pomoc finansową do pozwanego, pozwany zgodził się na warunki ustalone wspólnie przez strony, powód zdając sobie sprawę z sytuacji pozwanego chciał również zabezpieczyć swoje interesy majątkowe, pozwany pomimo swojej sytuacji życiowej, podpisując umowę pożyczki musiał liczyć się z obowiązkiem jej zwrotu na rzecz powoda;
- przyjęciu, że pozwany wykazał wole spłaty pożyczki, podczas gdy pozwany nawet nie odpowiedział na wezwanie do zwrotu pożyczki, unikał kontaktów z pozwanym, a tym samym zmusił powoda do wytoczenia powództwa oraz poniesienia kosztów procesu.

W konsekwencji doprowadziło to do naruszenia przepisów prawa materialnego:

- art. 5 k.c. w zw. z art. 58 & 2 k.c., co doprowadziło do przyjęcia, iż żądanie odsetek maksymalnych przez powoda stanowi naruszenie zasad współżycia społecznego oraz nadużycie prawa powoda

- art. 5 k.c. w zw. z art. 359&2¹ k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, co w konsekwencji doprowadziło do uznania przez sąd, iż powodowi nie przysługują odsetki maksymalne;

- art. 481 k.c. w zw. z art. 359&2¹ k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, co w konsekwencji doprowadziło do uznania przez sąd, iż powodowi przysługują jedynie odsetki ustawowe;

- art. 353¹ k.c., poprzez jego niezastosowanie, co w konsekwencji doprowadziło do przyjęcia, iż postanowienia zawarte przez strony umowy pożyczki stanowią nadużycie prawa przez powoda.

Błędne ustalenia faktyczne doprowadziły do naruszenia prawa procesowego:

- art. 102 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, co w konsekwencji doprowadziło do oddalenia przez sąd wniosku powoda o zasądzenie na jego rzecz od pozwanego kosztów procesu;

- art. 98 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie w sprawie, co w konsekwencji doprowadziło do oddalenia przez sąd wniosku powoda o zasądzenie na jego rzecz od pozwanego kosztów procesu;

- art. 320 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, co w konsekwencji doprowadziło do uznania przez sąd, iż w niniejszej sprawie zachodzą przesłanki do rozłożenia zasądzonych na rzecz powoda roszczenia na raty, pomimo iż nie zaistniały żadne szczególnie uzasadnione przesłanki.

Strona skarżąca wniosła o zmianę wyroku Sądu Rejonowego Szczecin – Centrum w Szczecinie z dnia 16 lipca 2013 roku w części, poprzez w punkcie II zasądzenie od pozwanego M. P. na rzecz powoda P. K. odsetek liczonych w stosunku rocznym według maksymalnej ustawowej wysokości stopy odsetek wynikających z czynności prawnej, to jest w wysokości czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego NBP, wynoszącej aktualnie 25% w stosunku rocznym za zwłokę w zapłacie liczonymi: od kwot: 18000 zł od 17.12.2011r. do 13.07.2012r.; 8000 zł od 14.07.2012r. do dnia zapłaty, w punkcie III zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów sądowych w wysokości 1763 zł, w tym kosztów zastępstwa prawnego w wysokości 1217 zł.

Powód wniósł również o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Apelacja powoda P. K. okazała się niezasadna.

Sprawa w postępowaniu apelacyjnym rozpoznawana jest po raz wtóry, sąd apelacyjny jest sądem merytorycznym, samodzielnie ustalającym stan faktyczny i dokonującym jego oceny na podstawie prawa materialnego. Sąd Odwoławczy przyjmuje ustalony przez Sąd Rejonowy stan faktyczny za własne ustalenia, bez konieczności ponownego jego przytaczania. Materialnoprawna ocena stanu faktycznego wyrażona przez Sąd Rejonowy jest prawidłowa; argumentacja prawna i ocena dowodów zostanie uzupełniona wskutek podniesionych zarzutów apelacyjnych.

Powództwo, znajduje swoją podstawę prawną w art. 720 k.c. i co do przyznania, iż między stronami została zawarta umowa pożyczki na kwotę 18.000 zł została uznana w całości. Żadna ze stron nie kwestionowała również faktu zwrotu części pożyczki w kwocie 10.000 zł. Kwestią sporną są odsetki, które Sąd Rejonowy zakwestionował a konkretnie prawidłowość domaga się żądanych przez powoda odsetek w wysokości odsetek maksymalnych odpowiadających wysokości czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego NBP. Sam powód formułując pozew nie domagał się odsetek jakie strony ustaliły w umowie czyli 6% w stosunku miesięczny i nie domagał się również odsetek karnych w wysokości 1080 zł za miesiąc mając na uwadze fakt, iż są to odsetki „lichwiarskie”, które nie mogą zostać zasądzone. Domagał się on odsetek umownych wynoszących czterokrotność wysokości kredytu lombardowego w NBP. Odsetki jakich żądał powód są odsetkami maksymalnymi przewidzianymi w kodeksie cywilnym art. 359&2¹ k.c. jakie mogą wynikać z czynności prawnej. Powyższy przepis został wprowadzony z dniem 20 lutego 2006 roku dodany został przez art. 1 ustawy z dnia 7 lipca 2005 roku (Dz.U. nr 157, poz. 1316). Przed wejściem w życie powyższe

przepisu jak również przepisu art. 359 & 2² k.c., który stanowi jeżeli wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej przekracza wysokość odsetek maksymalnych, należą się odsetki maksymalne, nie było ograniczenia co do wysokości odsetek. Jedynie na podstawie art. 388 k.c. Sąd mógł ograniczać wysokość odsetek powołując się na wyzysk. W przedmiotowej sprawie niewątpliwie miało miejsce wykorzystanie przez powoda przymusowego położenia w jakim znalazł się pozwany. Nie sposób zgodzić się z powodem, iż udzielając pożyczki pozwanemu chciał mu pomóc zabezpieczając jednocześnie swoje interesy majątkowe. Na uwagę zasługuje fakt, iż po pierwsze umowa w skali roku została zawarta z oprocentowaniem na 72% w stosunku rocznym, po drugie oprócz odsetek w umowie zastrzeżono karę umowną na kwotę 1080 zł miesięcznie, po trzecie w umowie pożyczki ustalono termin jej spłaty na 30 marca 2012 roku, czyli po około 3,5 miesiąca jej zawarcia (umowa została zawarta 16 grudnia 2011 roku). Okoliczności te obok treści zeznań pozwanego, który zeznał, iż nie miał innego wyjścia dlatego zgodził się na takie odsetki potwierdzają, że pozwany był w przymusowym położeniu i dlatego zawarł umowę tej treści. Natomiast powód zawierając umowę chciał zrobić „dobry interes” a nie udzielić pomocy finansowej pozwanemu. Jeżeli chciał pomóc komukolwiek to tylko sobie – zarobić na „lichwiarskich warunkach umowy pożyczki” Bez znaczenia jest fakt czy powód prowadzi działalność gospodarczą polegającą na udzielaniu pożyczek czy nie. Zgodnie z art. 388 & 1 k.c. jeżeli jedna ze stron, wyzyskuje przymusowe położenie niedołęstwo lub niedoświadczanie drugiej strony, w zamian za swoje świadczenie przyjmuje albo zastrzega dla siebie lub dla osoby trzeciej świadczenie, którego wartość w chwili zawarcia umowy przewyższa w rażącym stopniu wartość jej własnego świadczenia, druga strona może żądać zmniejszenia swego świadczenia lub zwiększenia należnego jej świadczenia, a w wypadku gdy jedno i drugie byłoby nadmiernie utrudnione, może ona żądać unieważnienia umowy. Mając na uwadze powyższy przepis należało zgodzić się z twierdzeniem, że powód wykorzystał przymusowe położenie pozwanego udzielając mu pożyczki na warunkach w niej wskazanych. Racje ma tylko częściowo skarżący ponosząc, iż nie domagał się odsetek „lichwiarski” a tylko odsetek maksymalnych na podstawie art. 359 & 2² k.c. Odsetek maksymalnych powód domagał się w postępowaniu sądowym w niniejszej sprawie, natomiast kierując wezwaniem do zapłaty do pozwanego domagał się odsetek według treści umowy pożyczki oraz odsetek karnych, co czyni postępowanie powoda jako czynność bezwzględnie nieważną w zakresie domagania się odsetek w tej wysokości oraz kary umownej. Nie jest również prawdziwe twierdzenie powoda, iż pozwany nie wykazał woli spłaty pożyczki albowiem 13 lipca 2012 roku została spłacona kwota 10.000 zł a więc po wezwaniu do zapłaty. Wezwanie do zapłaty nosi datę 5 czerwca 2012 roku. Mając powyższe okoliczności na uwadze należy zgodzić się ze stanowiskiem Sądu Rejonowego, iż redukcja odsetek do poziomu maksymalnych nie pozbawia dłużnika ochrony na podstawie art. 5 k.c. Sąd dokonując wykładni przepisów w oparciu o ustalony stan faktyczny musi mieć na uwadze całokształt okoliczności albowiem każdy stan faktyczny jest inny, nie może występować automatyczne kwalifikowanie stanu faktycznego, tj., jeśli chodzi o odsetki to zawsze trzeba mieć na uwadze okoliczności zawarcia umowy a nie przyjmować, że jeśli są wyższe od maksymalnych automatycznie należą się maksymalne. Pozwany znalazł się w trudnej sytuacji życiowej. Jest po transplantacji wątroby. Znalazł się w trudnej sytuacji zarówno finansowej, jak i zdrowotnej. Choć sama transplantacja miała być wstępem do całkowitego wyleczenia, to jednak tak się nie stało. Pozwany nie może nadal pracować. Stan ten utrzymuje się od 2010r. Umowa pożyczki została zawarta na 3,5 miesiąca na kwotę 18 000 zł wraz z odsetkami 6% w stosunku miesięcznym. Pozwany wówczas był bez pracy do zwrotu samych odsetek po terminowym spłacie pożyczki miałby 3780 zł plus 18 000 zł, razem 21780zł. Powód nie wskazał z jakich źródeł pozwany miał spłacić mu taką kwotę, pomimo tego, że wiedział, że pozwany nie otrzyma kredytu z banku z uwagi na istniejące już zadłużenia. Istniejące przymusowe położenie pozwanego oraz treść umowy pożyczki jakie zawarły strony z rażącym pokrzywdzeniem pozwanego uzasadnia zastosowanie art. 5 k.c. i nie zastosowanie automatycznie zastosowania art. 359&2² k.c. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 14 stycznia 2010 roku IV CSK 432/09 wskazał, przesłanki które muszą być spełnione aby przyjąć, iż w konkretnej sytuacji można przyjąć, że wystąpił wyzysk. W niniejszej sprawie została wykazana rażąca dysproporcja świadczeń między stronami, przymusowe położenie pozwanego z uwagi na chorobą, świadomość tego stanu ze strony powodowej. Jak sam twierdzi powód chciał pomóc finansowo pozwanemu a według zeznań pozwanego powód odwiedził go w szpitalu.

Mając na uwadze trudną sytuację materialną pozwanego oraz jego trudną sytuację osobistą opisaną powyżej należy uznać, iż Sąd Rejonowy prawidłowo zastosował art. 320 k.p.c. i rozłożył zasądzone roszczenia na raty aby umożliwić pozwanemu spłatę żądanego roszczenia. Zważyć należy, iż rozłożenie zasądzzonego świadczenia na raty na podstawie

art. 320 k.p.c. ma ten skutek - wskazany w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 22 września 1970 r., III PZP 11/70 (OSNCP 1971, nr 4, poz. 61) - że wierzycielowi nie przysługują odsetki od ratalnych świadczeń za okres od daty wyroku do daty płatności poszczególnych rat.

Należy również uznać za zasadne odstąpienie od nakładania na stronę pozwaną obowiązku zwrotu kosztów procesu stronie powodowej na podstawie tych samych motywów, które legły u podstaw rozłożenia zasądzonych świadczeń na raty.

Biorąc pod uwagę powyższe, Sąd Okręgowy, działając na podstawie art. 385 k.p.c. z oddalił apelację jako bezzasadną.